

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 22.

Torsdagen den 23 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord vilande Kungl. Maj:ts propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionen, nr 189, angående pension åt polismannen W. Svedlund m. fl.;

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 204, med förslag till förordning med särskilda föreskrifter angående ersättning för debitering och uppbörd av landstingsskatt m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 228, angående vissa lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.; och

nr 232, angående statsbidrag till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 235, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister; och

nr 236, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könsjukdomar;

till bankoutskottet propositionen, nr 239, med förslag till kungörelse med bestämmelser för ordinarie tjänstemän vid lots- och fyrstaten i fråga om rätt till pension;

till statsutskottet propositionerna:

nr 206, angående åtgärder med föranledande av ökningen i göromålen inom Södra Roslags domsaga; och

nr 214, angående ersättning åt häradsskrivare för röstlängders upprättande;

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 22.

till andra särskilda utskottet propositionen, nr 215, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 kap. 7, 13 och 19 §§ vattenlagen;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 223, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 11 § strafflagen;

till statsutskottet propositionen, nr 231, angående reglering av löneförhållanden vid statens uppfostringsanstalt å Bona m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 220, med förslag till lag om ändrad lydelse av 24 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 178, angående införelselmonopol jämte fastställande av högsta pris å socker;

till statsutskottet propositionerna:

nr 179, angående fortsatt utbyggande av tekniska högskolan;
nr 180, angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; och
nr 186, angående inredning och möblering av nybyggnad för hantverksskolan i Kristinehamn för blindas;

till bankoutskottet propositionen, nr 187, angående pension åt f. d. lärarna vid tekniska skolan i Stockholm C. H. Österberg och P. Malmén samt vaktmästaren vid samma skola C. G. A. Agrén;

till statsutskottet propositionerna:

nr 194, angående inredning och utrustning av tandläkarinstitutets nya lokaler;
nr 225, angående omorganisation av bergsskolorna i Filipstad och Falun; och
nr 226, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1922—1923 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritlöner;

till bankoutskottet propositionen, nr 227, angående vissa bestämmelser rörande pension för t. f. rektor vid blindundervisningsanstalt;

till statsutskottet propositionerna:

nr 237, angående nya byggnader för folkskoleseminariet i Linköping; och

nr 238, angående nybyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut;

till bankoutskottet propositionen, nr 233, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt maskinisten P. E. Engströms änka och minderåriga barn.

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 199, med förslag till förordning om automobils katt m. m., yttrade:

Vid remiss av propositionen nr 199.

Herr Hamrin: Herr talman! Den proposition, som kammaren går att remittera, kommer såväl som följande proposition, nr 200, enligt vad jag inhämtat upplysning om att remitteras till särskilda utskottet nr 2, sålunda till det utskott, som har att behandla den stora väglagen. Detta ger mig anledning att göra några erinringar, som jag förmodar komma att vinna understöd från andra håll, då man går att behandla detta ärende.

Vid en hastig genomläsning av den föreliggande propositionen om införande av automobils katt finner man snart sagt på varje sida, huru departementschefen åberopar just det nya väglagsförslaget, och huru det skattebelopp, som är avsett att uttagas genom den nya automobils katten, skall gå till förbättrande av våra vägar. Redan från denna utgångspunkt är det ju tydligt, att dessa båda lagförslag ha en stor inbördes gemenskap. Jag skulle därför redan nu vilja göra det uttalandet, att det skall visa sig vara ofrånkomligt att så sammankoppla dessa båda lagförslag, att, om det ena icke av riksdagen antages, det andra då också avvisas, eller med andra ord att, därest den nya väglagen icke kommer att av riksdagen godkännas, uppskov måtte vidtagas beträffande införande av den nya automobils katten. Det är nämligen, såsom jag redan sagt, tydligt, att om man skall använda dessa pengar till förbättrande av våra vägar, är det orimligt, att automobilägarna skola få vidkännas den särskilda utgift för innehavet av automobil, som här föreslås. Jag förmodar också, såsom utskottet säkerligen vid en närmare granskning och undersökning av denna fråga kommer att finna, att automobilväsendet tenderar att mer och mer förflyttas ut på landsbygden, i det att det blir landsbygdens befolkning, som innehar, äger och begagnar det största antalet automobiler i vårt land. Säkert är så förhållandet i ett stort antal av länen i landet och utvecklingen går tydligen i den riktningen.

Jag skall till detta foga några små erinringar beträffande några paragrafer i den föreslagna lagen, enär jag åtminstone vid det hastiga genomläsandet, som jag varit i tillfälle till, icke kunnat finna någon annan utväg att göra dessa påpekanden än att göra dem just vid remissen av propositionen. I 13 § i lagen om införande av automobils katt finns ett stadgande, som säger, att där skatteplikt för automobil under löpande kalenderår upphör, skall en viss restitution kunna äga rum till den, som för kalenderåret erlagt skatten. Detta kan ifrågakomma vid sådana tillfällen som då en automobil överföres från en skattepliktig medborgare till en annan person, som icke har skattskyldighet. Till sistnämnda grupp kan i varje fall komma att höra en del utländska medborgare, som för fullgörande av ett eller annat uppdrag äro bosatta eller vistas i vårt land. Utanför denna möjlighet finns emellertid, såvitt jag kunnat finna, ingen utsikt för en svensk medborgare, som är skattskyldig, att få restitution på erlagd skatt. Det är ju dock så, att det kan inträffa, att en

Vid remiss av
propositionen
nr 199.
(Forts.)

automobilägare, som har en automobil i början av året, får densamma fördärvad — en olycka kan inträffa — och att han får skrota ned den, såsom oanvändbar och får köpa en ny. Såvitt jag kan finna av lagförslaget, skulle det åläggas en sådan automobilägare att erlagga ny skatt för den inköpta bilen. Jag finner detta vara en obillighet, som jag funnit anledning här påtala.

Vidare är det en annan liten erinran, jag också vill göra. Såsom de ledamöter av kammaren förmodligen funnit, som haft tillfälle att se lagförslaget, skall skatten på automobiler utgå dels efter deras vikt och dels i förhållande till använt ringgummi. Vikten skall konstateras genom att man följer den uppgivna vikten vid inregistrerandet av bilen, och i övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i vissa delar av förordningen om automobiltrafik finns också samma sak föreskriven. Härtill vill jag erinra om att lagen jämväl innehåller den bestämmelsen, att vikten på bilen skall beräknas efter sådan den är vid användning av tyngsta till bilen hörande karosseri. När man emellertid inregistrerar åtminstone en lastautomobil, går det till på det sättet, att man uppper den vikt, som merendels finns på automobilen av fabrikanten påsatt. Detta innebär givetvis, då bilen icke är monterad, när den inkommer till riket, att en del bilägare få betala efter en lägre vikt än de i själva verket skolat göra, under det andra få betala efter den verkliga vikten, som finns angiven vara den riktiga i propositionen nr 199. Jag vill härmed hava sagt, att utskottet enligt mitt förmenande bör granska övergångsbestämmelserna och tillse, att en likformig anordning blir träffad såväl för nyinköpta bilar som för dem, som nu äro i trafik, så att dels statsverket får vad statsverket skall ha, dels även rättvisa skipas mellan de olika bilägarna.

Departementschefen upptar till bemötande en del framställningar, som hava blivit ingivna från vissa grupper av statens befattningshavare. Exempelvis har framställning inkommit från prästerligt håll om att denna grupp av medborgare skulle befrias från skatt för de bilar, som de använda vid sina tjänsteresor. En liknande framställning har även ingivits av landsfiskalerna, som framhålla, att de begagna sina bilar vid tjänsteresor o. s. v.

Alla dessa framställningar hava emellertid icke upptagits av departementschefen, utan denne anser, att någon skillnad härutinnan icke bör göras. Jag skulle dock vilja hemställa till utskottet att upptaga till närmare prövning, huruvida det icke skulle vara möjligt att införa en sådan bestämmelse, att vederbörande myndigheter, exempelvis länsstyrelserna, skulle ha rätt att i vissa enstaka fall medge skattefrihet. Det kan nämligen vara på det sättet — jag har ett faktiskt exempel därpå — att en statens befattningshavare, som har motorfordon, och som använder detta utslutande å tjänstens vägnar, aldrig kommer ut på allmän väg eller väg, som kan höra under väglagen.

Jag skall för övrigt be att få nämna det konkreta fall, som har givit mig anledning till denna erinran. Jag hade för en tid se-

dan ett brev från en kronojägare i min hemprovins, som äger ett motorfordon, som han utslutande eller åtminstone till allra största delen använder å tjänstens vägnar och varmed han ytterst sällan kommer utom de vägar, som staten har framdragit inom det skogsområde, där han har sin verksamhet.

Jag finner det vara synnerligen obilligt, att man i ett fall sådant som det nu påpekade ovillkorligen skall ålägga en befattningshavare, som befinner sig bland de lägst avlönade, en särskild skatt, därför att han på egen bekostnad har anskaffat en motorcykel för att fortare kunna förskaffa sig från en plats i sitt tjänstgöringsområde till en annan. Möjligheten att undgå en dylik obillig beskattning synes mig på något sätt böra vara tänkbar, kanske på det sätt, som jag nyss antydde.

Jag kan slutligen icke underlåta att påpeka en besynnerlighet i fråga om beskattningen av automobilringar därutinnan, att, såvitt jag har kunnat finna, skatt enligt förslaget skall utgå jämväl å gamla begagnade gummiringar vid lagens ikraftträdande. Jag finner detta vara olämpligt, icke minst från den synpunkten, att bestämmelsen kommer att medföra, att en mängd begagnade automobilringar måste totalt kasseras och kastas bort för att undvika den skatt, som finnes angiven i övergångsbestämmelserna i propositionen nr 199. Det kan ju icke vara ett statsintresse av något slag, att man på detta sätt skall tvinga till att kassera helt säkert tiotusentals automobilringar. Det vore väl då av mindre betydelse, om man låte de ringar, som tillhöra enskild bilägare, då lagen den 1 januari 1923 skall träda i kraft, vara obeskattade, så att de kunde få användas den längre eller kortare tid, som de eventuellt kunna brukas såsom reservringar.

Då jag, herr talman, icke kunnat finna någon annan form för att göra dessa små erinringar, har jag, såsom jag förut nämnde, velat begagna detta tillfälle för att foga dem till protokollet under förhoppning om att dessa mina uttalanden må kunna åtfölja propositionen till andra särskilda utskottet.

Herr P e h r s s o n i Göteborg: Herr talman! Jag begärde ordet av en anledning, som den föregående ärade talaren redan berört vid sina påpekanden rörande den kungl. propositionen angående automobilskatt. I lagförslagets andra paragraf har nämligen icke något undantag blivit gjort för de tjänstemän, som för sin tjänst äro nödsakade att hålla sig med motorfordon. Härvid hava särskilt våra provinsialläkare, landsfiskaler och präster bort tagas i betraktande.

Det synes mig vara ganska egendomligt, att man icke har tagit någon hänsyn till de framställningar om befrielse från denna skatt, som blivit gjorda. Jag vill därvid särskilt påpeka, huru prästerna, som jag ju närmast känner till, i detta avseende ha det ställt. I den nya lönregleringen bestämdes för dem skjutsersättningen till en summa av från 150 kronor upp till maximum 250 kronor. Denna ersättning har allmänt erkänts vara för låg och det kan nämnas fall, där utgifterna för skjutsar uppgå till det fyrdubbla eller mera av er-

Vid remiss av
propositionen
nr 199.
(Forts.)

Vid remiss av
propositionen
nr 199.
(Forts.)

sättningen. Särskilt i vissa delar av landet har det därför blivit nödvändigt att övergå till att hålla sig med motorfordon. Det torde då komma att kännas mycket tyngande för dessa präster, att de för uppdrag i tjänsten nödgas vidkännas en så betydande merutgift, som den nu föreslagna skatten innebär.

Jag har redan vid detta tillfälle velat fästa kammarens uppmärksamhet på denna sak i förhoppning om att den under ärendets behandling i utskottet möjligen kan komma att tagas under omprövning.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt hänvisa ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandena till andra särskilda utskottet.

Härefter föredrogs var efter annan nedannämnda propositioner; och överlämnades därvid

till andra särskilda utskottet propositionen, nr 200, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 203, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 17 § 2, 3 och 5 mom., 18 § samt 45 § 3 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

till bankoutskottet propositionen, nr 229, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 230, med förslag till förordning angående förbud under viss tid om införsel till och försäljning inom riket av öl;

till bankoutskottet propositionen, nr 147, med förslag till lag om sparbanker m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 148, angående anslag dels till avlöning åt en föredragande inom finansdepartementet i ärenden rörande sparbanksväsendet, dels ock till bestridande av kostnaderna för sparbanksinspektörens verksamhet.

Vidare föredrogs propositionen, nr 182, med förslag till förordning angående beskattning av socker m. m.; och hänvisades propositionen, såvitt den anginge författningsförslaget, till bevillningsutskottet, i vad den avsåg pensionering, engångsunderstöd och tillfälliga understöd till bankoutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Slutligen föredrogs övriga å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 191, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.;

till bankoutsittet propositionen, nr 205, med förslag till lag om ändrad lydelse av 52 och 168 §§ i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse;

till statsutskottet propositionen, nr 211, angående anslag till bestridande av vissa utskylder för det franska beskickningshuset i Stockholm;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 216, med förslag till förordning angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 240, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 7 i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

§ 3.

Härpå föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 233, av herr *Nylander*;

nr 234 och 235, av herr *Röing*;

nr 236, av herr *E. A. Nilson* i Örebro; och

nr 237, av herr *Karlström* i Lummelunda *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 238, av herr *Bäckström m. fl.*;

till andra särskilda utskottet motionerna:

nr 239, av herr *Wiklund m. fl.*;

nr 240, av herr *Olsson* i Blädinge;

nr 241, av herrar *Pettersson* i Stäringe och *Lindgren*; och

nr 242, av herr *Johanson* i Hallagården *m. fl.*; samt

till statsutskottet motionen nr 243, av herr *Johanson* i Stockholm *m. fl.*

§ 4.

Föredrogos och lades till handlingarna konstitutionsutskottets memorial, nr 11, i anledning av olika meningar mellan kamrarna, till vilket utskott Kungl. Maj:ts proposition nr 128 bör hänvisas.

§ 5.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 7 A och 7 B samt 18—24, bevillningsutskottets betänkande nr 18 ävensom jordbruksutskottets utlåtanden nr 20—24.

§ 6.

Avgåvos två motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 100, med förslag till lag om allmänna vägar på landet, nämligen

nr 244, av herr *Olsson* i Broberg *m. fl.*; och
nr 245, av herr *Leo m. fl.*

Nämnda motioner bordlades.

§ 7.

Ordet lämnades härpå till

Herr *R ö i n g*, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att bland de två gånger bordlagda ärendena på morgondagens föredragningslista först måtte uppföras bevillningsutskottets betänkande nr 18.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Holmberg</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 25 mars,
» <i>Andersson</i> i Prästbol	» 5 » » » 24 »
» <i>Nilsson</i> i Tånga	» 3 » » » 24 »
» <i>Kristensson</i>	» den 24 mars och
» <i>Olsson</i> i Mellerud	» 3 dagar fr. o. m. den 25 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 24 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 18 innevarande mars förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till andra särskilda utskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 244, av herr *Olsson* i Broberg *m. fl.* och nr 245 av herr *Leo m. fl.*

§ 3.

Till avgörande förelåg först bevillningsutskottets betänkande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar av vissa rubriker i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa.

*Ang.
ändringar i
gällande tull-
taxa.*

Uti en den 21 mars 1922 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 234, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till ändringar av vissa rubriker i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa.

För rubriken nr 65, ostron, hade Kungl. Maj:t föreslagit, att tullsatsen, som år 1921 höjdes från 50 öre till 2 kronor för 1 kilogram, måtte sänkas till 1 krona per kilogram.

Beträffande nämnda rubrik hade utskottet under punkten A) 1) hemställt, att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t i ämnet föreslagit.

Vid betänkandet var fogad reservation av herrar *Röing*, *Sköld* och *Lövgren*.

Punkten A) 1) föredrog. Därefter anförde:

Herr statsrådet *S a n d l e r*: Herr talman! Föregående års riksdag beslöt på förslag av Kungl. Maj:t att vidtaga en rad av ändringar i tulltaxan, utslutande med syfte att man därmed skulle tillföra statsverket ökade inkomster. Vad det gällde var sålunda förhöjningar av tullar, som kunde betraktas som renodlade finanstullar.

Ang.
ändringar i
gällande tull-
taxa.
(Forts.)

Nu har erfarenheten under den gångna tiden visat, att det föreligger behov av jämkningar på vissa av dessa tullar. Tull- och traktatkommittén har genom sin tullavdelning undersökt dessa förhållanden med anlitande av experter på olika områden och framlagt ett förslag, som Kungl. Maj:t i sin föreliggande proposition biträtt. Bevillningsutskottet har också, som dess betänkande utvisar, funnit sig kunna i allt väsentligt ställa sig på samma ståndpunkt som Kungl. Maj:t intagit. Men det föreligger avvikelser på tre punkter. Den ena gäller tullen på ostron, den andra tullen på silkesstrumpor och den tredje tullen på boetter.

Ehuru jag för min del måste säga, att jag finner, att tull- och traktatkommittén haft synnerligen goda skäl för sina förslag i alla dessa tre tvistiga punkter, så skall jag dock icke nu påkalla kammarens uppmärksamhet mer än beträffande en av desamma, nämligen den nu föredragna punkten om tullsatsen på ostron. Skälet till att tullavdelningen och sedan Kungl. Maj:t föreslagit att sätta ned denna tull från 2 kronor till 1 krona, är, att den tullförhöjning, som genomfördes av föregående riksdag, har visat sig ha sådana verkningsgar, att denna tullsats, långt ifrån att verka höjande på statsverkets inkomster, har sänkt statsverkets inkomster av denna tullsats.

Ifrån bevillningsutskottets sida framhålles nu, att den nedgång i importen av ostron, som är så påfallande stor, såsom utvisas av statistiken, skulle icke ha att göra med denna tullförhöjning utan i stället vara att tillskriva den allmänna depressionen. Ja, jag vet icke, huruvida bevillningsutskottet varit i tillfälle att göra någon undersökning beträffande sammanhanget mellan ostronkonsumtionen och konjunkturväxlingarna. Jag befarar, att bevillningsutskottet i stället grundat sin uppfattning på känn eller mähända på ledamöternas personliga erfarenhet. För min egen del vågar jag icke åberopa någon sådan, jag måste tvärtom säga, att även om det skulle bli den mest lysande högkonjunktur, så skulle jag icke komma att bidra till ostronkonsumtionens tillväxt. Men jag har mycken respekt för de siffror, som framkomma ur föreliggande statistik, och jag må säga, att om man ser dem framför sig, så har man svårt att känna sig övertygad om riktigheten av detta påstående från bevillningsutskottets sida om den orsak, som medfört den våldsamma nedgången. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att under senare halvåret 1921 importerades i runt tal 13,900 kilogram ostron, under det att genomsnittstalet förut var 71,000 kilogram. Det har sålunda vari en synnerligen våldsam nedgång med det resultat, att statsverket långt ifrån att förtjäna i själva verket har förlorat på densamma.

Utän att ytterligare fördjupa mig i denna fråga vill jag endast understryka, att en finanstull ju icke har till uppgift att vänja folk av med att äta ostron utan den har till uppgift att tillföra statsverket ökade inkomster, och om det visar sig, att en tullsats icke uppnår detta syfte utan minskar dessa intäkter, så förefaller det mig klokt och riktigt att hemställa, att tullen sänkes till rimligt belopp.

Jag skulle ur denna synpunkt finna önskvärt, om kammaren här bifölle Kungl. Maj:ts förslag.

*Ang.
ändringar i
gällande tull-
taxa.*
(Forts.)

Herr R ö i n g: Herr talman! Det torde vara överflödigt att tillägga något utöver vad herr statsrådet Sandler nyss yttrat. Jag ber endast att på av honom anförda skäl få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Herr C o r n e l i u s s o n: Herr talman! Med anledning av den ärade ordförandens yttrande torde det kanske vara överflödigt att taga till orda. Men med anledning av statsrådets yttrande har jag icke kunnat annat än begära ordet. Statsrådet framhäver, att tullen skulle vara för stor, så att den medfört minskade statsinkomster. Jag kan giva herrarna en helt annan uppgift. På grund av de svårigheter, som möta fiskarena i skärgården, så kan det för dem vara gott, att de i ostronfisket äga en utvidgning av sitt näringsfång. Kan detta fiske genom tullen något ökas, så skulle därav bliva en följd, att importen i någon mån borde kunna minskas.

Jag skall be att med dessa få ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! I föreliggande punkt har jag för min del instämt med bevillningsutskottet, som yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag om sänkande av den tullsats, som vi antogo — på förslag av ungefär samma Kungl. Maj:t — i fjol.

Herr statsrådet nämnde, att Kungl. Maj:t i fjol avsåg att få ökade inkomster av dessa lyxtullar, och han beklagade nu, att statsverket icke fått dessa ökade inkomster av ostrontullen utan minskade sådana. Men man får väl icke endast lägga synpunkten av ökade statsinkomster på denna tullfråga. Ty låt vara, att staten fått mindre inkomster, så har ju dock landet betalat ut mindre pengar för ostron, och jag tycker, att det är ett synnerligen demokratiskt krav, som jag skulle vilja framföra, nämligen att vi i möjligaste mån söka att reda oss utan denna lyxvara. Jag förstår icke riktigt herr statsrådet. Herr statsrådet sade, att tullförhöjningen medfört minskade tullinkomster. Men denna minskning har icke skett på grund av tullförhöjningen utan på grund av att det råder en allmän nedgång i förhållandena för litet var. Folk har icke råd att äta ostron, och jag vill säga, att detta är icke tullförhöjningen anledningen till, utan det är en av de många konsekvenserna av den socialdemokratiska regeringens ekonomiska politik överhuvud taget. Det är dess — ja, det låter kanske vanvördigt — dess vanvettiga beskattning av det svenska folket. Svenska folket har icke råd att äta ostron, och det är Kungl. Maj:t som vållat detta. Om tullförhöjningen skulle haft den effekten, att folk icke äter ostron, så gärna för mig. Men regeringen! Jag kan icke förstå meningen.

Herr statsrådet gick icke vidare djupt in på denna fråga, och det kan jag förstå. Men jag skulle bara vilja säga, att om regeringen fäster mycket stort avseende vid denna fråga och vill göra den till en

Ang.
ändringar i
gällande tull-
taxa.
(Forts.)

kabinettsfråga, så innebär detta för mig en ökad anledning att yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan om bibehållande av tullen på ostron.

Herr Åkerlund: Herr talman, det är ju klart, att för dem, som vilja smörja sig med ostron, är Kungl. Maj:ts förslag mycket bra. Men det var icke för att säga detta, som jag begärde ordet, utan för att förklara, att jag har aldrig förstått statsrådets resonemang därom, att ju mer vi importera och konsumera, och ju fattigare folket blir, dess bättre är det. Vi skola ha, säger man, orimligt höga tullar på somliga saker men icke någon som helst på det vi själva producera. Resonemanget har emellertid varit detta, och jag kan inte förstå, hur det skall bli, om vi fortsätta på detta sätt.

Jag vill icke upptaga tiden längre utan endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Corneliusson: Herr talman! Det är klart, att om man minskar tullen på ostron, så blir det import av utländska ostron i stor utsträckning. Och under de förhållanden, som nu råda i den bohuslänska skärgården, måste väl de flesta kunna inse, vilka svårigheter här föreligga. Och om man kunde bidra till, att ostronen stå i något högre pris, vore det bra, ty det är de minst bemedlade, som bedriva detta fiske. Det är inomskärs och med småbåtar det bedrivs. De kunna behöva ha någon liten förtjänst därpå i dessa tider, och därför tycker jag, att det vore orätt att under dessa förhållanden taga ifrån dem denna inkomst.

Jag skall därför tillåta mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sköld: Herr talman! Herr Lithander sade, att det var den ekonomiska depressionen som åstadkommit hela den minskning i ostronimporten, som utredningen givit vid handen. Det är väl ändå att säga för mycket, när man ser, att importen sjunkit från 70,000 till 13,000 kg. Jag tror för min del, att en del av denna minskning i importen är beroende av depressionen, men att en del givetvis är beroende av den höga tullen. Och det är klart, att om man icke borttager denna höga tull, motarbetar den sig själv. Och vi skola komma ihåg, att denna tull dock är en del av herr Lithanders och hans partivänners finanspolitik. Ty det gäller ju för dem att motarbeta den direkta beskattningen och få till stånd så stor indirekt beskattning som möjligt. Har man nu en tull, som motarbetar detta syftemål, måste det väl från herr Lithanders synpunkt vara finanspolitiskt riktigt att rätta till tullen, så att den passar.

När herr Corneliusson var uppe första gången och talade, hade jag ej tänkt begära ordet. Han talade visserligen emot Kungl. Maj:ts förslag men slutade med att yrka bifall till detsamma, och då hade jag icke någon anledning att göra invändning. Men då han nu ångrar sig, vill jag anföra ett par ord. Det har inom tull- och traktatkommittén upplysts, att tillgången på ostron å de bohuslänska ost-

ronbankarna är så knapp, att om de bohuslänska fiskarena skola få lov att fortsätta med sitt rovfiske, dröjer det ej länge, förrän ostronen ha utrotats i den bohuslänska skärgården. Jag tror ej, att det är lämpligt för kammaren att understödja en sådan trafik.

Och när nu herr Corneliusson tycker, att denna höga ostrontull är till fördel för de bohuslänska fiskarena, skulle jag tro, att det icke är så säkert. Ty vi kunna erinra oss detta, att denna höga tull motarbetar framför allt importen av danska ostron till Sverige, ty de äro tyngre än andra. De komma från Jutland, från Limfjorden. Men om jag inte missminner mig, äro de flesta av de bohuslänska fiskarena hänvisade till att fiska utanför Skagen, således att åtnjuta en smula gästfrihet av danskarna. Och jag skulle kunna säga det samma, som herr Lövgren i Nyborg sade här om året i fråga om tullen på hummer, att vi böra icke föra en sådan tullpolitik, att vi onödigtvis skärpa motsättningarna mellan de nordiska länderna och utsetta våra fiskare för mycket större skada genom trakasserier, än vad som sker genom att fisket på våra ostronbankar i skärgården en smula inskränkes.

Jag skall därför be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr Corneliusson: Herr talman! Med anledning av herr Skölds yttranden om rovfiske vill jag säga, att jag tror, att detta är en förutsättning, som man får upptaga med stor reservation. Det finnes ostron i stor utsträckning, om man endast får de redskap, som fordras för att bedriva fisket på ett effektivt sätt. Men det har icke hittills varit någon förtjänst på detta fiske, och därför har det icke bedrivits i stor utsträckning. Men nu på senare tiden, och då fiskarena tvungits att sälja sina båtar, måste de försöka att med en eka eller liten julle fiska ostron.

Sedan säger herr Sköld, att de svenska fiskarena huvudsakligen fiska i Danmark. Icke tror väl herr Sköld, att de svenska fiskarena få fiska ostron inom danska territorialgränsen. Ännu har det ej gått så långt, att någon får fiska inom deras territorium. Jag anser, att detta är en för fiskarena mycket viktig fråga. Och herrarna kunde mycket väl unna dessa den inkomst, som är möjlig därigenom, att de äro skyddade genom en lämplig tull. Herrarna kunna väl icke säga, att det är de mindre bemedlade, som ha råd att äta ostron. Det är de bättre bemedlade, som ha råd att äta ostron, och om de betala en krona mer eller mindre per tjog ostron, spelar det ingen roll. Men om en fattig fiskare får en krona mer, det spelar en avsevärd roll. Jag ber ännu en gång att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Återstående delar av utskottets hemställan.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
ändringar i
gällande tull-
taxa.*

(Forts.)

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda ärendet.

§ 5.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 7 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr A n d e r s o n i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att statsutskottets betänkanden nr 7 A och B måtte föredragas punktvis med uppläsande av endast kantrubrikerna, i den mån icke av särskild anledning annat påfordras.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—19.

Vad utskottet hemställt bifölls

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Punkten 21.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 22.

Lades till handlingarna.

Punkterna 23 och 24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkterna 41 och 42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43.

Lades till handlingarna.

Punkterna 44—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49.

Lades till handlingarna.

§ 6.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen, nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar av vissa rubriker i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 7 B, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under tilläggsstatens för år 1922 sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet, gjorda framställningar.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Vidare föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under 1923 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade tjänstledighetsavdrag för viss militär personal; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av återbetalningsskyldigheten av till indelt manskap vid armén oriktigt utbetald krigstidshjälp.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Ang. officerares m. fl. tjänstgörings-traktamenten. Härefter förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående officerares och underofficerares med vederlikar tjänstgöringstraktamenten.

Uti en inom andra kammaren av herr *Fjellman m. fl.* väckt motion, nr 100, vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, hade hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t förklara sig intet hava att erinra emot, att i de närmare föreskrifter rörande tillämpningen av avlöningsreglementet för officerare och underofficerare, som komme att utfärdas, intoges bestämmelse, att tjänstgöringstraktamente skulle utgå till officerare och underofficerare med vederlikar jämväl under deltagande i övningsmarscher och annan till vanliga vapenövningar och skolor hänförlig tjänstgöring med egen trupp utom den verkliga förläggningssorten av varaktighet att nattkvarter intoges utanför densamma.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Holmgren*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till motionen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *H o l m g r e n*: Herr talman! Gällande bestämmelser om dagtraktamente vid övningsmarscher utom förläggningssorten äro sådana, att därest dylika marscher anbefallas av regementschefen, ut-

går icke något traktamente, men om övningarna anbefallas av Kungl. Maj:t eller arméfördelningschefen, utgår ett traktamente i form av 30 % av det ordinarie dagtraktamentet. Såvitt jag kan förstå, är avsikten med ett sådant traktamente, att den enskilde skall erhålla rimlig ersättning för de ökade utgifter, som hans förrättning utanför bostadsorten medför. Nu har man ju svårt att finna, att utgifterna för officerare och underofficerare skola bli mindre, därför att en regementschef anbefallt en övning, än om identiskt samma övning blivit anbefalld av Kungl. Maj:t eller arméfördelningschefen. Jag har åtminstone för min del svårt att se den logiska tankegången i dessa bestämmelser.

*Ang.
officerares
m. fl.
tjänstgörings-
traktamenten.
(Forts.)*

I den reservation gent emot arméförvaltningens utlåtande, som är fogad till statsutskottets betänkande, finner man, att reservanternas framhålla tre olika saker. De framhålla dels, att det är önskvärt, att vissa övningar utom förläggningssorten må kunna anordnas utan särskilda kostnader för kronan, dels att vid dessa övningar befäl och underbefäl ha rättighet att mot självkostnadspris utfå manskapsportioner och dels slutligen, att förläggningen i regel sker på kronans bekostnad. Om jag till en början fränser vad reservanternas i sin första punkt anfört och koncentrerar mig på de övriga punkterna, måste man ju erkänna, att rätten att utfå manskapsportioner mot självkostnadspris otvivelaktigt är en fördel. Men den rättigheten ha befälet och underbefälet även vid förläggning i hemorten, och den utnyttjas numera i mycket stor omfattning, så att i många underofficerares och officerares hem denna manskapsportion utgör den substantiella delen av familjens måltider. Det är självklart, att när man är ute på övningsmarsch, blir det en direkt utgift därigenom, att portionen icke kan skickas hem. Vad beträffar förmånen av förläggning på kronans bekostnad, består den ofta nog i förläggning i tält. Vid exempelvis Ljungbyhed förläggas befäl och underbefäl i tomma baracker, och de få sedermera av ortsbefolkningen hyra madrasser, tvättställ och övriga nödvändighetsartiklar, varpå ortsbefolkningen har en viss förtjänst. Man måste, hur man än ser saken, komma till det resultat, att vissa kostnader åsamkas vid övningar utom förläggningssorten, och dessa kostnader tagas direkt ur officerarnas och underofficerarnas fickor. Just anförda naturaförmåner i form av rätt att utfå billiga portioner och förläggning på kronans bekostnad äro anledningen, varför man sänkt traktamentet till 30 % av det normala, så snart övningarna blivit anbefallda av Kungl. Maj:t och arméfördelningscheferna. Men varför icke samma förhållande skall få äga rum när de äro anbefallda av regementscheferna, har jag svårt att fatta. Det förhållandet, att traktamente utgår endast när Kungl. Maj:t eller arméfördelningscheferna anbefallt övningar utom förläggningssorten, påminner om de gamla tiderna, när exempelvis personalen vid järnvägarna fick 1 krona, då den tjänstgjorde efter kl. 8 på julaftonskvällen, eller när man förr i världen till trupperna utdelade per man 50 öre och en cigarr på kungl. födelse- och namnsdagar.

Ang.
officerars
m. fl.
tjänstgörings-
traktamenten.

(Forts.)

I den motion, som är väckt av herr Fjellman, anföres ett exempel på, hurusom en befälhavare kunnat åstadkomma billiga övningar på personalens bekostnad. En arméfördelningschef har haft sina trupper ute icke mindre än 14 dagar, men genom ett finurligt arrangemang har man kunnat ordna det så, att de icke fått traktamente för mera än tre dagar. Allt detta är ur statsekonomisk synpunkt synnerligen fördelaktigt, men det är icke lika förmånligt ur individens synpunkt.

I statsutskottets utlåtande finnes en tablå över ökade kostnader i anledning av framställning om utsträckning av rätten till tjänstgöringstraktamente under övningsmarscher. Tablåen visar i själva verket de belopp, som hittills vid övningar utom förläggningssorten ha uttaxerats av befäl och underbefäl. Ett bifall till min reservation, som innefattar bifall till den av herr Fjellman avgivna motionen, skulle icke medföra ett öres ökade kostnader för statsverket. Det enda resultatet skulle bli, att Kungl. Maj:t bleve nödsakad utfärda bestämmelser, som reglerade regementschefernas rätt att skicka ut personalen på övningar utom förläggningssorten. Ifrågavarande traktamenten utgå ju ur arméns övningsanslag, som är ett fixt anslag och icke kan överskridas, varför det icke kan bli fråga om ökade kostnader för statsverket. Jag för min del är icke av den kategorien, som vill binda en befälhavares rätt att taga initiativ och öva truppen, men skall regementschefens intresse för att driva fram regementet till höjden av effektivitet underhållas genom penningmedel, som äro tagna direkt av officerarnas och underofficerarnas knappa avlöning, vill jag icke vara med utan måste reagera, ehuru denna fråga icke för mig personligen är av ekonomisk innebörd, då jag tillhör flottan, där helt andra bestämmelser äro gällande. Följden av ett bifall till min reservation skulle som sagt endast bli den, att regementschefernas rätt att beordra övningar utom förläggningssorten skulle väsentligt inskränkas, men jag tror, att man mycket väl kan ordna övningsmarscher inom förläggningssorten, så att de kunna få ungefär samma effekt, som om de förlades utanför.

Om man närmare studerar den tablå, som är bifogad utskottets betänkande, skall man finna, att t. ex. Skånska dragonregementet behöver 3,888 kronor för övningar utom förläggningssorten, Smålands husarregemente 700 kronor och Livregementets husarer 1,200 kronor. Nu är Skånska dragonregementet större än Smålands husarregemente, men det är också mer än sju gånger så stort belopp, som utgår vid det förra regementet i jämförelse med det senare. Om man ser på infanteriregementena, befinnes det, att kostnaderna för Svea livgarde uppgå till 3,354 kronor, vid Första livgrenadjärregementet till 1,061 kronor och vid Dalregementet till 3,600 kronor. Vad säga dessa siffror. Jo, att vissa regementschefer äro mera energiska och skicka ut sina regementen utan hänsyn till personalens berättigade anspråk att slippa utgifter för tjänsten i onödan, medan andra regementschefer taga mera hänsyn till personalen.

Nu anföres mot min ståndpunkt, att hittills icke traktamente utgått i någon form och att det därför är skäl att avvakta, hur an-

ordningen faller ut, innan man gör ändringar här. Men det vet man förut, att det blir så, att personalen får den ersättning, som den rimligen skall ha, och därför behöver man icke avvakta några erfarenheter härvidlag. Och gent emot det, att det förr icke var några traktamenten, men att personalen ändå var belåten, vill jag anföra följande.

*Ang.
officerares
m. ft.
tjänstgörings-
traktamenten.
(Forts.)*

Officerskåren rekryterades förr på helt annat sätt än nu. Då utgick den från burgna hem, och en eller annan kronas utgift under övningarna spelade icke någon större roll. Underofficerarna å andra sidan tillhöra en kår, som i lojalitet och tillit till Kungl. Maj:t och överheten för övrigt knappast kan jämföras med någon annan kår inom hela statsförvaltningen. De äro icke vana att gå till Kungl. Maj:t med sina ekonomiska bekymmer. Förhållandena äro nu annorlunda. Officerarna rekryteras från helt andra samhällslager än förut. Nu är det småhandlare, hantverkare, lägre tjänstemän, folkskollärare och underofficerare, som i stor utsträckning under ganska stora bekymmer fått sina söner fram till studentexamen och sedan låta dem på skuld arbeta vidare och bli officerare för att få en tidig, om ock skäligen knapp bärning. Då kan man fatta, när det gäller en ung officer, som börjar sin tjänstgöring med skuld och kanske ingår ett tidigt giftermål, att det för honom liksom för de flesta underofficerare måste vara kännbart med en utgift även på en eller ett par kronor om dagen vid övningar utom förläggningssorten.

Det kan enligt mitt förmenande icke vara rätt, att det skall läggas i befälets hand en möjlighet att tvinga de underlydande till utgifter i och för tjänsten. Det har åtminstone hittills betraktats nästan som en grundlag inom det militära området, att sådant är förbjudet. Men faktiskt är det fallet för närvarande, om bestämmelserna skola få stå som de nu äro.

Nu står jag på denna punkt såsom ensam reservant gent emot hela statsutskottet, som väl ändå är riksdagens mest inflytelserika utskott. Jag gör mig därför icke stora förhoppningar om att vinna kammarens bifall för min reservation, men jag hoppas i alla fall, att icke kammaren skall förmena mig, om jag driver saken till voting för att konstatera, om icke här även de av ledamöterna, för vilka försvarsväsendet är av underordnat intresse, skulle kunna vara nog storsinta att medge personalen inom en gren av statsförvaltningen, som är mindre populär, samma rätt till ersättning för kostnader vid tjänstgöring utom bosättningsorten, som jag vågar tro, att ingen ledamot av denna kammare skulle vilja förvägra några andra stats-tjänare, inom vilket förvaltningsområde det vara må.

Herr talman! Jag tillåter mig därför yrka bifall till min reservation och avslag på utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen Nilsson: Herr talman! Jag har icke varit i tillfälle att deltaga i detta ärendes behandling inom statsutskottet, men då jag i annan ordning haft att taga ståndpunkt i saken, anser jag mig böra säga några ord.

Ang.
officerars
m. fl.
tjänstgörings-
traktamenten.

(Forts.)

Den ärade talaren på Karlskronabanken uttalade den förhoppningen, att även de av kammarens ledamöter, vilka icke eljest ha någon särskild ömhet för försvarsväsendet, likväl i avseende på den nu föreliggande frågan måhända skulle finnas villiga att stödja motionärens framställning. Ja, det kan vara möjligt, att sådant understöd kan vinnas. För min del får jag säga, att jag hör till dem, som anse det vara en viktig och betydelsefull uppgift att i görligaste mån främja vårt lands försvar och därigenom öka dess möjligheter att värna om vår självständighet. Men om jag trots denna uppfattning likväl icke kan följa den ärade talaren i nu förevarande avseende, torde han ursäkta mig.

Enligt 1907 års avlöningsreglemente för armén utgick ej dagtraktamente till officer och underofficer för deltagande i nu omnämnda övningsmarscher. 1907 års avlöningsreglemente har nu upphört att gälla och ersatts med avlöningsreglementet av den 29 juni 1921, vartill sedermera fogats helt nya föreskrifter rörande ersättning åt beställningshavare för tjänstgöring utom förläggningssorten. I olikhet med vad förut gällt äga officerare och underofficerare för deltagande i övningsmarscher och dylikt utom förläggningssorten från och med fjärde tjänstgöringsdagen åtnjuta tjänstgöringstraktamente på 30 % av den i reglementet stadgade traktamentsersättningen. Detta innebär en ej ringa förbättring i förmånen, mot vad förut varit gällande, åtminstone vad armén angår. Att emellertid de ärade kammaredamöter, som närmast representera befattningshavarna, söka ernå ännu bättre bestämmelser till förmån för dessa, vill jag icke på något sätt klandra.

Bland de militära myndigheterna har emellertid olika uppfattning varit rådande rörande den omfattning, i vilken ersättning borde utgå under dylika övningar. Somliga av dessa myndigheter, vilka haft att yttra sig beträffande de gjorda framställningarna, ha ansett, att ersättning borde utgå endast i det fall, att övningarna medföra minst två eller tre dygns frånvaro från förläggningssorten. Det anses, att vid övning av detta slag den första måltiden intages före själva utmarschen den dag utryckning sker, och att vid hemkomsten den fjärde dagen en måltid kan intagas. Då är det ju inte så lång tid, som vederbörande behöva vara ute och leva på medförd kost. För övrigt äro officerare och underofficerare berättigade att utfä en manskapportion till fastställt pris.

Nu sade den föregående ärade talaren, att förslaget icke skulle föranleda ökade kostnader. Ja, man kan visserligen säga, att så icke skulle bli fallet, därför att omförmälda tjänstgöringstraktamenten bestridas från vederbörande övningsanslag, som ju icke får överskridas. Men det är uppenbart, att skall ersättning utgå även från första dagen, så måste detta betinga högst betydande kostnader och välla hinder för anordnandet av erforderliga övningar. Om den militära utbildningen ej skulle lida förfång finge övningsanslaget höjas. Skulle vederbörande chef även efter en sådan förändring i traktamentsersättningen anordna dessa övningar efter eget skön, bleve det mycket svårt att kalkylera, vad kostnaderna i detta fall skulle belöpa sig

till. Man är då ute på sådana vägar, att det, enligt mitt förmenande, undandrager sig alla beräkningar.

Slutligen vill jag i likhet med försvarsväsendets lönenämnd anmärka, att en ändring i ifrågavarande bestämmelser, vilka ännu knappast hunnit träda i kraft, icke gärna torde kunna ifrågakomma förr än någon tids erfarenhet om deras verkningar kan föreligga.

Jag kan icke finna, att en ändring skulle vara välbetänkt — det är åtminstone inte den väg, som riksdagen vanligen beträder — utan riksdagen brukar gärna vilja inhämta erfarenhet av tillämpningen, innan den skrider till förändring i en gång utfärdade bestämmelser, och det synes mig vara klokt även i detta fall, att ett sådant avbidande bör äga rum.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Fjellman: Herr talman! När jag väckte den här motionen, hade jag icke mycket förhoppning om att den skulle vinna kammarens bifall, men jag vågade mig ändå på ett försök, därför att jag därigenom skulle komma i tillfälle att för kammaren få påpeka vissa förhållanden, som äga rum inom armén och som äro av den beskaffenhet, att det är nödvändigt att söka få en ändring till stånd, för att armén skall kunna återvinna den popularitet, som nu håller på att gå förlorad.

Under indelningsverkets dagar rekryterade armén sina officers- och underofficerskårer utav unga män, som voro uti oberoende ekonomisk ställning och för vilka den ringa lön, som kronan bestod, spelade en ytterst obetydlig roll. Vid flera regementen vet jag, att det gick så långt, att den unge mannen skulle kunna garantera en viss extra inkomst för att bli antagen som officersvolontär. Underofficerarna hämtades från burgna borgare- och bondehem, och på dem gick det för visso ingen nöd i ekonomiskt avseende.

De övningar, som man företog på den tiden, bestodo av regementsövningar, som varade ett par veckor, och vidare av de övningar, som rekryt- och underbefälsskolorna företogo. Under dessa sistnämnda övningar som i regel varade endast en kortare tid av året företogs det långa marscher bort till avlägsna platser, för att utbildningen därigenom skulle kunna vinna i styrka. Dessa sistnämnda marscher och övningar motsågos och hälsades *på den tiden* av allt befäl med den största glädje. Visserligen medförde de en hel del extra kostnader, men man fick ett gott utbyte av dem, och det var med stor glädje man företog dessa långa marscher, för att på det sättet få tillfälle att utbilda sig i en helt annan terräng än där ens arbete vanligen var förlagt. Dessa övningar ansågos med rätta såsom de angenämaste och lärorikaste under hela den militära tjänstgöringen. Men förhållandena ha sedan dess i hög grad ändrats. Officerare och underofficerare ha nu icke samma ekonomiska ställning, som de hade förut, de ha svårt att kunna få slantarna att räcka, att få debet och kredit att gå ihop.

När man därför på regementsorder får erfara att övningar av omnämnd art skola företagas, mottages denna order med stor oro,

Ang.
officerares
m. fl.
tjänstgörings-
traktamenten.
(Forts.)

Ang.
officerares
m. fl.
tjänstgörings-
traktamenten.
(Forts.)

enär dessa övningar kunna godtyckligt utsträckas till en fullständigt obegränsad tid. Flera veckor kan man sålunda bliva nödsakad ligga ute.

Trots allt vad utskottet säger, påstår jag emellertid, att en sådan anordning medför en hel del utgifter. Man talar om det *fria logiet*, som kronan skall bestå. Ja, när man sover på heden under bar himmel kostar det ju ingenting och likaledes, när man bivackerar i tält; när truppen förlägges i en lada, så ligger befålet med dem, ehuru väl officerare och underofficerare understundom kunna få ett rum upplåtet åt sig för expeditionsgöromål m. m. — detta består kronan åt dem. Och när man sedan kommer upp till regementets gamla övningsplatser, så blir man inkvarterad i kronans baracker, där en tre å fyra officerare och underofficerare få sig tilldelat ett omöblerat rum. Man kan väl icke anses vara hemfallen åt något överflödigt lyxbegär, om man då försöker av ortsbefolkningen hyra en säng, ett bord och en stol, och sådant kostar ju alltid penningar. Vad maten beträffar kan man tillhandla sig av kronans portioner eller också köpa livsmedel i crten och själv bereda sin mat, men allt detta är och förblir ju ändå extra utgifter.

För övrigt behöver jag ej orda om att det finnes sådana, ty herr Holmgren har nyss påpekat det egendomliga i att, när generalen befäller en övning på generalorder, *då* skall man få dagtraktamente, *då* kostar det någonting; men när regementschefen befäller precis en likadan övning, som varar lika länge, som är lika ansträngande och som sker på lika långt avstånd från förläggningsplatsen, *då* anses det *icke* kosta någonting. Det resonemanget kan jag absolut icke godkänna.

I den här uppgjorda tablån, som förut påpekats och som finnes bifogad utskottets betänkande, har man ju beräknat, vad det skulle kosta, i fall mitt förslag ginge igenom, så att dessa dagtraktamenten skulle utgå. Tablån är väl värd ett studium, och man kan få åtskilligt att tänka på, när man läser den.

En sak har redan påpekats — jag vill icke ge mig in vidare på den — nämligen att för somliga regementen, som ha precis lika stor numerär, så går vid det ena regementet kostnaden till tre å fyra gånger så mycket som vid det andra regementet. Vad bevisar det? Jo, det bevisar helt enkelt, att det ena regementet ligger på en fullständigt olämplig förläggningsplats, och jag får innerligt hoppas, att de officerare och underofficerare, som kommit in på ett sådant regemente, ha så pass stark ekonomisk ryggrad, att de kunna bringa det offer på fosterlandets altare, som fordras av dem. Ty det är icke mindre än en sammanlagd summa av 83,153,48 kronor, som officerare och underofficerare skola satsa i år, för att truppförbanden skola bli ordentligt utbildade! Är detta rättvisa!

Herr andre vice talmannen påpekade för en stund sedan, att vi skulle få 30 % av dagtraktamentena. Ja, det skola vi visst få, *ibland*, men det finnes många kryphål för att hindra oss att utfå den förmånen. Det heter, att detta skall utgå efter fjärde dagen, men vi få väl antagligen då inga övningar, som räcka mer än fyra

dagar i sträck — det blir väl det hela. Ty när man som jag varit 25 år i kronans tjänst, har man sett, hur utfästelser av dylik art finurligt kunna kringgås.

Efter år 1905 kunde man förmärka, hur en viss impopularitet började göra sig gällande mot armén. En hel mängd officerare och underofficerare togo avsked och sökte sin utkomst i främmande land eller övergingo till civila yrken. Det var mycket svårt att värva rekryter, och det fanns regementen, vid vilka ända upp till 75 % av nummerstyrkan var vakant. Man började då genast ropa i pressen vitt och brett, att detta var följden av den antimilitaristiska propagandan. Ja, att en sådan fanns har jag själv erfarit, men det är icke den enda orsaken till denna minskade popularitet för armén, som framkommit, utan det finnes även andra orsaker: orsaker, som komma från helt annat håll.

En sådan orsak har jag sökt påvisa genom den motion, som jag väckt. Jag vet visserligen, att man säger på sina håll, att det är visst icke meningen, att armén skall bli populär igen, utan tvärtom skola vi försöka att göra den så impopulär som möjligt. Jag har t. o. m. hört kammarledamöter säga detta.

De, som följa det resonemanget, böra låta det vara som det är härvidlag, men övriga ledamöter här i kammaren ber jag fästa litet uppmärksamhet på den motion och på den idé, som jag försökt framföra här i dag.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Endast ett par ord. I olikhet med den föregående ärade talaren skall jag inte ge mig in på några resonemang om populariteten eller impopulariteten hos vissa inrättningar vid försvaret. Jag skall endast tillåta mig att påpeka, att det förhållande, som här omnämnts, nämligen att en del officerare och underofficerare under krigstiden togo avsked, torde få skrivas på den allmänna tendens, som då gjorde sig gällande, nämligen lättheten att i enskild tjänst eller i affärsverksamhet för tjäna pengar. Det var icke enbart denna gren av statstjänsten, som hade att uppvisa motsvarande symptom, utan dessa sträckte sig ganska långt. Vad nu armén gäller — och kanske detsamma kan utsägas om förhållandena vid flottan — undrar jag, om inte en hel del av dem, som tidigare tagit avsked, nu skulle vilja komma tillbaka till denna »impopulära» inrättning. Jag tror mig veta, att så är förhållandet i ett ganska stort antal fall. Jag skall inte närmare gå in på den saken utan vill endast framhålla, att jag anser, att så är händelsen.

Sedan skall jag också be att få påpeka ännu en liten sak. Herr Fjellman nämnde, att han för sin del inte hade stora förhoppningar att få sitt förslag igenom, då han väckte sin motion. Ja, tacka för det! Allt det som åberopats här i dag talar, tycker jag, i en helt annan riktning än herr Fjellman åsyftat. Och då herr Fjellman erinrar om den ringa lön, man tidigare haft, vill jag påpeka, att en lönereglering på det militära området nu är genomförd, låt vara att den endast är provisorisk och genomförd så sent, att den helt nyligen trätt i kraft.

Ang.
officerares
m. fl.
tjänstgörings-
traktamenten.
(Forts.)

Ang.
officerares
m. fl.
tjänstgörings-
traktamenten.
(Forts.)

I samma veva anser herr Fjellman opportunt att, tvärt emot vad arméförvaltningens majoritet och arméns lönenämnd anfört, vilja påyrka ytterligare förbättring, och så drager han upp riktlinjer, som jag för min del inte tror vara alldeles riktiga. Man vill — om jag får draga ut konsekvenserna av vad som yttrades — lägga bestämmanderätten, även rörande sådana extra utgifter som det här har talats om, i regementschefens hand. Enligt mitt sätt att se är det dock principiellt riktigare, att dylika saker få bestämmas något högre upp. Det är väl den principen, som också för närvarande är gällande, såvitt jag kan förstå.

För övrigt förhåller det sig så, att det finns särskilt *ett* synnerligen starkt skäl i lönenämndens avstyrkande utlåtande. Jag skall bara be att få läsa upp det som säges i slutet av detsamma: »Det torde slutligen få anmärkas, att en ändring i de ifrågakarande bestämmelserna, vilka ännu knappast hunnit träda i kraft, icke gärna torde kunna ifrågakomma, förrän någon tids erfarenhet om deras verkningar kan föreligga.» Jag tror, att det är en mycket sund princip, som statsutskottet fört fram, då det anslutit sig till vad lönenämnden här sagt, och jag tror, att riksdagen för sin del också gjorde klokt i att tillämpa principen att inte gå och göra ändringar i någonting, då man inte riktigt vet hur det förut gällande verkar. Man bör först ha någon tids erfarenhet, innan en reform vidtages.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Härpå föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnader för avhjälpan av vissa stormskador inom Älvsborgs fästning och Nya varvet; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av medel, anvisade till förändring av undervattenssidotuberna å vissa pansarbåtar.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 11.

Vidare förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar om anvisande å 1922 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till förstärkning av åtskilliga för marinen avsedda ordinarie reservationsanslag.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Sedan *punkten 3*, angående förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till flottans nybyggnader och underhåll, nu föredragits, anförde:

Ang. anslag till flottans nybyggnader och underhåll.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a n s s o n: Herr talman! Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt har statsutskottet gjort några uttalanden rörande varvsdriften, som torde påkalla vissa upplysningar från min sida.

Utskottet har berört, dels de höga kostnaderna för materialförrådet, dels lönerna till varvsarbetarna. Utskottet kommer till det slutresultatet, att varvsdriften bör ordnas så, som man ordnar driften vid privata varv, och framhåller önskvärdheten av att materialkostnaderna beräknas med hänsyn till gällande priser och att arbetslönerna bestridas i sin helhet av förevarande anslag.

Givetvis har jag ingenting att invända mot principen, att driften vid statens varv skötes efter rationella ekonomiska grunder. Tvärtom. En annan fråga är emellertid, huruvida förslaget att en överflyttning av en del av de arbetslöner, som nu utgå, från dyrtidsanslaget till underhållsanslaget är att rekommendera.

Det är emellertid inte för att diskutera dessa saker, som jag tagit till ordet, utan detta har skett med anledning av några yttranden i den motivering, som leder utskottet fram till nämnda slutsatser. Det heter där bland annat:

»Utskottet har därvid funnit, att grundavlönningarna per timme sedan år 1914 för daglönare vid varven väsentligt förhöjts samt att dyrtidstillägg utgå å de sålunda förhöjda timlönerna enligt de för statens befattningshavare i allmänhet gällande grunderna, ävensom att i enlighet härmed å ackordslön dyrtidstillägg icke beräknas. Enär dyrtidstilläggen bestridas från särskilt för detta ändamål avsett anslag, har följden av detta förfaringsätt blivit, att arbeten å ackord endast i ringa omfattning utlämnas vid varven. Avsevärda kostnader överföras härigenom från underhållsanslaget och komma i stället att belasta dyrtidstilläggsanslaget.» Av denna framställning skulle man ju kunna få den uppfattningen, att varvscheferna, för att möjliggöra dyrtidstilläggs utbetalande till varvsarbetarna, ha frångått ackordssystemet, d. v. s. infört den enligt många mening mindre ekonomiska formen av arbete med tidlön. Så ligger saken dock inte. Det är riktigt, att dyrtidstillägg inte utgår på ackordsöverskott, men ackordslönen utgöres både av grundlön och överskott, och på grundlönen utgår dyrtidstillägg även vid ackordsarbete. Den omständigheten, att arbetet utföres på ackord, kan sålunda inte påverka dyrtidstilläggens storlek och har intet inflytande på belastningen av dyrtidsanslaget. Det är inte heller riktigt, att man, för att på det viset kunna belasta dyrtidsanslaget, skulle ha underlåtit att bedriva arbete på ackord i samma utsträckning, som tidigare varit fallet. Tvärtom kan det sägas, att man snarare ökat än minskat ackordsarbetet vid

Ang. anslag
till flottans
nybyggnader
och underhåll.

(Forts.)

varven — man har t. o. m. sedan 1918, åtminstone vid varvet här i Stockholm, infört en ny ackordsform.

För att kontrollera de uppgifter, som lämnats av utskottet, har jag låtit infordra vissa upplysningar. Det föreligger här en skrivelse till marinförvaltningen från varvschefen i Stockholm, där det heter: »Sedan dyrtidstillägget tillkommit, har ackordsarbetet vid varvet icke tillämpats i mindre omfattning än tidigare. Ackordsarbetet har tvärtom år efter år kommit till allt större användning och förekommer nu över allt, där det med fördel kan tillämpas. Dyrtidstillägget har intet inflytande på ackordsarbetets användning.» Och från varvschefen i Karlskrona föreligger följande telegram: »Ackordsarbetenas omfattning å härvarande varv ha enligt samstämmig utsago av varvets departementschefer icke påverkats av dyrtidstilläggens införande.»

Jag kunde till ytterligare styrkande av att utskottet misstagit sig på denna punkt anföra vissa siffror. Jag har här en tablå, som visar vissa varvsarbetares inkomst, dels år 1913 och dels år 1921 samt i särskild kolumn intjänat ackordsöverskott. Det framgår att flertalet, det alldeles övervägande flertalet av dessa arbetare vid ingenjördepartementet i Stockholm — det är dessa som här avses — har ett ackordsöverskott, som i många fall uppgår till en tredjedel eller en fjärdedel av grundlönen. Det kan sålunda inte här föreligga annat än en missuppfattning av de upplysningar, som lämnats statsutskottet.

Jag skall i detta sammanhang inte upptaga frågan om sättet för inhämtande av sådana upplysningar. Jag tror dock, att därest statsutskottet i vederbörlig ordning hade infordrat sina uppgifter, skulle dessa ha blivit korrekta och statsutskottet skulle ha undvikit att skriva oriktigheter och jag hade inte behövt uppträda i detta fall, då ju utskottet tillstyrkt vad Kungl. Maj:t föreslagit. Jag har emellertid ansett det viktigt att lämna dessa beriktiganden, för att inte riksdagen skulle få en fullkomligt oriktig uppfattning om huru driften vid våra kronovarv är ordnad.

Utskottet har vidare upptagit frågan om materialförråden, och där äro utskottets anmärkningar riktiga. Utskottet framhåller, att man debiterar material till betydligt högre pris än dagspriserna och att alltså de utförda arbetena bokföringsmässigt bli betydligt dyrare än de skulle ha blivit, om arbetet utförts med materialkostnader enligt dagspriser. Detta beror därpå, att man under kriget och mobiliseringstiderna inköpte stora förråd till gällande dyrare priser. Dessa dyrare material ligga kvar, och de måste användas — det finns intet anslag till avskrivningar. Man tillgriper då den långt ifrån rekommendabla utvägen — likväl den enda, som stått till buds — att debitera å de olika arbetena de kostnader för material, som betingas av inköpspriserna. Alltså debiterar man än i dag kristidspriser, som i många fall ligga dubbelt och tredubbelt över dagspriserna. Detta är givetvis ett förhållande, som inte minst ledarna för varven önska komma bort ifrån.

Det har därför övervägts, huruvida man rationellt skulle ordna

saken så, att man genom att begära ett särskilt avskrivningsanslag av riksdagen kunde nedbringa materialförrådet till dagskostnaden för att sedan mera ekonomiskt handhava underhållsarbetet och andra arbeten, som förekomma på varvet. Jag tror emellertid, att saken numera kan ordnas utan att det skall befinnas nödvändigt att hos riksdagen anhålla om särskilt anslag för ändamålet. Kungl. Maj:t tillsatte på sin tid vissa förrådssakkunnige och dessa avgåvo i början av år 1921 ett utlåtande, däri man alltjämt ifrågasatte, att det skulle bli nödvändigt att begära ett särskilt anslag för avskrivningar. Sedermera ha emellertid samma sakkunniga reviderat sitt utlåtande, och enligt vad sakkunniges ordförande, amiral Gustaf Dyrssen, meddelat mig, kommer inom kort ett nytt utlåtande från förrådssakkunnige, vari skall framläggas en plan, som möjliggör ett nedbringande av materialförrådets debiterade värde till dagspriserna och sålunda en avskrivning utan anlitan av extra medel. Att detta kan gå för sig, beror därpå, att det finnes en stor titel på förrådet, vilken föres separat utanför de övriga posterna, nämligen stenkoltiteln, som har lämnat ett överskott, vilket vid årsskiftet uppgick till över 5 miljoner kronor. Nu ha förrådssakkunnige uppgjort kalkyler, som visa, att för hållandet av ett normalförråd till nedsatt pris skulle krävas en kostnad av 5,468,000 kronor. Om man beräknar ett rörelsekapital av 500,000 kronor och att det för täckandet av överbetalningarna eller om man så vill för avskrivning på grund av den för höga debiteringen behöves 5,080,000 kronor, skulle sammanlagt erfordras 11,048,000 kronor. Man har då såsom tillgång innevarande förråd till nedskrivet pris å 8,569,000 kronor och det skulle sålunda uppstå en skillnad av 2,479,000. Denna summa bör kunna överföras från stenkoltiteln. Att stenkoltiteln förts särskilt, beror nämligen icke på något riksdagens beslut utan är en åtgärd vidtagen av marinförvaltningen själv. Det torde under sådana förhållanden inte möta något hinder, att marinförvaltningen återför koltiteln till det övriga förrådet och på detta sätt genom sammanslagning av posterna erhåller medel å den ena posten att täcka bristen på den andra. Det föreligger heller ingen risk att man härigenom skulle äventyra upprätthållandet av ett tillräckligt kolförråd. Förrådssakkunnige ha räknat med, att även sedan man täckt överbetalningen och sörgt för inköpet av tillräckliga kolförråd man skulle ha ett överskott på mer än en miljon kronor.

Jag tror sålunda att på denna punkt statsutskottets önskemål om en mera ekonomisk ordning vid varven mycket snart skall kunna förverkligas.

Huruvida, som jag sade i början, man beträffande arbetslönerna skall kunna förorda, att den del, som nu lägges på dyrtidsanslaget, direkt skall belasta underhållsanslaget, vill jag icke nu yttra mig om. I själva verket spelar det en ganska liten roll. I båda fallen är det statsmedel, som användas. Den enda skillnaden blir, att man får högre underhållsanslag. Det är naturligtvis principiellt riktigt, att underhållsanslaget belastas med alla de kostnader, som gå till underhållet, men å andra sidan ha vi ju också på andra om-

Ang. anslag till flottans nybyggnader och underhåll.
(Forts.)

Ang. anslag
till flottans
nybyggnader
och underhåll.

(Forts.)

råden gjort på det sättet, att dyrtidstillägget icke belastar vederbörande anslag utan ett särskilt dyrtidsanslag, och jag skulle hålla för troligt, att det i en tid, då dyrtidsanslagen äro under avveckling, vore förnuftigt att icke göra någon ändring härutinnan utan avvakta den tid, då man kan övergå till fasta lönesatser vid varvet utan dyrtidstillägg.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det har av herr statsrådet gjorts en anmärkning mot att utskottet i detta ärende icke skulle ha gått fullt formellt till väga. Jag vill då tala om, att vi ha följt den form, som i de flesta fall brukar av utskottsavdelningarna anlitas, nämligen att vi sökt reda på den tjänsteman i vederbörande departement, som ansetts ha bäst reda på saken, och vänt oss till honom med begäran om upplysning, vilket vi sålunda fått på ett mycket bekvämare och likväl fullt tillförlitligt sätt. Jag är nämligen säker om att de upplysningar, vi i detta fall fått, äro fullt tillförlitliga, men det är ju möjligt, att statsutskottet missförstått dem.

Jag skall icke gå in på frågan vidare än att påpeka, att herr statsrådet själv nödgades erkänna, att utskottet beträffande bokföringen av kostnaderna har principiellt rätt, fastän herr statsrådet anser mindre lämpligt att nu, då dyrtidstilläggen äro på avskrivning, vidtaga någon ändring. Det är ju en smaksak, som man kan komma att bedöma sedan, men vad själva saken beträffar, har utskottet alltså, trots allt, rätt.

Beträffande materialkostnaderna fick ju också, så vitt jag kunde finna, utskottet fullkomligt rätt av herr statsrådet. Kvar står endast det uttalande, som gäller ackorden, och där är det ju möjligt, att utskottet begått ett misstag. Men för min del vill jag säga, att jag icke känner något större ansvar för ett sådant misstag, därför att det fanns medlemmar av utskottet, som ville skriva på ett ännu skarpare sätt på den punkten, och detta resulterade i en kompromiss. Detta nämndes i utskottet, och jag tar mig friheten att säga det även här. Vad beträffar anmärkningen mot den sats, som börjar: »Utskottet har därvid funnit», tar jag alltså bara min kompromissandel av ansvaret, i den mån satsen kan befinnas oriktig, vilket jag måste säga, att den i sin helhet icke är.

Det väsentliga, utskottet velat få fram, är, att varje sak skall påföras, vad den verkligen kostar, och att icke, som nu är förhållandet, de olika företagen i verkligheten skola kosta mycket mer än det ser ut på papperet. Det är den enkla sak, vi velat ha fram, och jag tror, att herr statsrådet skall finna, att, om man går ut ifrån den synpunkten, utskottets uttalande inte är så oriktigt, som det kan anses, om man ser det mot bakgrunden av de formler, som gälla för ackordssättandet. Jag är övertygad om att det icke finnes någon inom utskottet, som velat göra gällande, att vederbörande varvsledning missbrukat sin ställning på något sätt. Som min privata mening beträffande särskilt sättet för dyrtidstilläggens utanordnande får jag säga, att det första gången, dyrtidstilläggen begärdes av riksdagen, förmodligen icke ansågs riktigt opportunt av högsta led-

ningen att lägga på den summa, som erfordrades, på de direkta kostnaderna för försvaret. Jag misstänker, att det ligger på det sättet, att varvsmyndigheterna sålunda äro tämligen oskyldiga och att ansvaret kan läggas betydligt högre upp. Jag hoppas, att denna min misstanke icke skall ge anledning till någon extra kontrovers, men om jag tar fel, är jag tacksam för upplysning på denna punkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. anslag till flottans nybyggnader och underhåll.
(Forts.)

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a n s s o n: Endast ett par ord med anledning av herr Andersons i Råstock tal om ansvaret för dyrtidstilläggens utbetalande. Det är riktigt, herr Anderson, att detta ansvar ligger betydligt högre upp än hos varvscheferna, ty det ligger hos riksdagen, som beslutat den nu tillämpade ordningen.

Herr Nilsson i Landeryd: Jag är i det väsentliga förekommen av herr Anderson i Råstock men skall dock be att få säga ett par ord i anledning av herr statsrådets yttrande att statsutskottet skulle ha missuppfattat hur det förhöll sig beträffande dyrtidstilläggen vid varvet.

Om man läser igenom tredje stycket i utskottets utlåtande på sidan 6, skall man finna, att det av vad utskottet där anför tydligt framgår, att man inom utskottet varit fullt medveten om att förhållandena voro sådana, som herr statsrådet här har utvecklat. Det framgår av vad utskottet här säger, att lönerna äro väsentligt höjda sedan 1914 och att, i de fall då ackordsarbete anlitas, dyrtidstilläggen endast utgå på lönen men icke på den ackordsvinst, som uppkommer därutöver. Emellertid är det givet, att till följd av den höjning från 40 till 80 öre i timmen, som arbetslönen undergått från 1913 och tills nu, och på grund av att dyrtidstilläggen, beräknade efter de allmänna grunderna, utgå efter en timlön av 80 öre, så åstadkommes härigenom en väsentlig förhöjning av dyrtidstilläggen utöver den ökning i levnadskostnaderna, som motsvaras av indextalets ökning sedan 1914. Härigenom ökas också utgifterna för dyrtidstilläggen mycket väsentligt, och det är detta utskottet, såvitt jag förstår, velat säga, då utskottet utvecklat sin ståndpunkt i utlåtandet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmgren: Herr talman! Av den diskussion, som här förevarit, har enligt min mening med önskvärd tydlighet framgått, att det uttalande, som utskottet gjort och som jag varit med om att underteckna, icke är på varje punkt absolut oantastligt.

Statsutskottets vice ordförande har nu medgivit, att utskottet möjligen skulle kunnat misstaga sig på en punkt, nämligen i fråga

Ang. anslag
till flottans
nybyggnader
och underhåll.

(Forts.)

om ackordsarbetena. Sedan utskottet avgav sitt utlåtande har jag också fått sådana upplysningar, att jag måste tillfullo erkänna, att utskottet på denna punkt icke varit fullt exakt i sitt utlåtande.

Antag t. ex. att ett visst arbete är värt 30 kronor, och alltså utlämnas på ackord för 30 kronor. Får nu en arbetare detta arbete och ökar upp arbetstakten så upparbetar han kanske 20 kronor och får då i vinst 10 kronor d. v. s. 50 %. Arbetar han fortare, så använder han kanske 18 kronor och får alltså 12 kronor i vinst. I båda fallen är ju utgiften på flottans underhållsanslag densamma nämligen 30 kronor. Dyrtidstilläggen beräknas emellertid icke på de upparbetade pengarna utan på den upparbetade tiden. Därigenom blir ju alldeles klart, att om ett arbete icke utlämnas på ackord utan på timlön så kommer det ju att draga en längre tid, vilket således betyder, att kostnaderna såväl för underhållsanslagets som dyrtidsanslagets vidkommande ökas. Det vore ju under sådana förhållanden meningslöst av varvsmyndigheterna att icke anlita ackordsarbete i den allra största omfattning, och det gör man i själva verket också. År 1918 utgavs en kungl. förordning, vari stadgades, att allt arbete, som möjligen kunde utföras på ackord, skulle ske på det sättet. Så har också varit fallet, och ackordsarbetena kulminerade till antal och omfattning under 1920, vill jag minnas; under 1921 var det något mindre. Fördelen med ackordsarbetet är ju, att kostnaderna från såväl underhållsanslaget som dyrtidstilläggsanslaget minskas.

På grund av vad sålunda förekommit tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan, men med uteslutande av det stycke i motiveringen, som börjar med orden: »Utskottet har därvid funnit» o. s. v.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Holmgren under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 12.

Slutligen föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av 1921 års avkastning av statens hästavelssfond;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med vissa bestämmelser angående skogsvårdsavgifter från skyddsskogarna inom Jämtlands län;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 23, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upplåtande av kronoegendomar för utrönande av jordbrukets verkliga produktionskostnader; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till delägarna i Jukkasjärvi by till täckande av vissa utgifter vid laga skifte av byn.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

Avgåvos följande motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 100, med förslag till lag om allmänna vägar på landet:

nr 246 av herr *Ödström m. fl.*;

nr 247 av herr *Nilsson* i Landeryd *m. fl.*

nr 248 av herr *Andersson* i Höör:

nr 249 av herr *Johansson* i Kälkebo *m. fl.*;

nr 250 av herr *Gardell m. fl.*;

nr 251 av herr *Johansson* i Bro och *Petersson* i Broaryd;

nr 252 av herr *Corneliusson m. fl.*;

nr 253 av herr *Edén m. fl.*; och

nr 254 av herr *Lindmark*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 89, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m.:

nr 255 av herr *Lithander*;

nr 256 av herrar *Hage* och *Höglund*; och

nr 257 av herr *Ljungberg*.

Ifrågavarande motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 14.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen, nr 62, angående kraftstationen vid Lilla Edet.

§ 15.

Till bordläggning anmälades:

första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1922 års klass m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om överföring till hären av vissa marinen tilldelade värnpliktiga av 1921 års klass; och

nr 3, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning;

bevillningsutskottets betänkande, nr 19, i anledning av väckta motioner om förhöjda tullsatser för vissa animaliska jordbruksprodukter m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 11 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 11 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1922 elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 19, angående vissa pensioner och understöd från allmänna indragningsstaten;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för viss personal vid Svartälvs järnväg;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld jämte i ämnet väckta motioner;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av garantifond åt ett aktiebolag, avsett att lämna stöd åt inhemska kreditanstalter;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ett verksamt understödjande av kolonister å kronoparker; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser för understöd åt nötboskapspremiering och tjurföreningar;

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av herr Ericsons i Boxholm motion, nr 165, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändrad användning av häradsallmännin-garnas avkastning; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lägenhetsinnehavares å allmänningar rättsliga ställning.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Carlsson-Frosterud</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 25 mars,	
» <i>Ödström</i>	» 3 » » » 25 »	
» <i>Olovson i Västerås</i>	» 3 » » » 25 »	
» <i>Sjöström</i>	» 4 » » » 25 »	
» <i>Hedvall</i>	» 4 » » » 25 »	
» <i>Lithander</i>	» 2 » » » 27 »	och
» <i>Norsell</i>	» 5 » » » 27 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,53 e. m.

In fidem
Per Cronvall.